

Netipična Gecanova monografija

Umjesto velike konvencionalne monografije dobili smo iznimno vrijednu studiju o dosad nedovoljno ocjenjivanu slikaru Vilku Gecanu

Zvonko Maković

VILKO GECAN

Predstavljanje monografije Vilko Gecan Zvonka Makovića (MH 1997), Galerija Matice hrvatske. Predstavili su je Tonko Maroević, Radovan Ivančević, Zdenko Rus

Monografija Vilka Gecana autora Zvonka Makovića počinje citatom Miće Bašičevića. Tako će i njezin prikaz početi citatom toga citata izrečena na promociji. »Knjiga počinje simboličnim rezom« — rekao je Tonko Maroević — »odvajanjem sijamskih blizanaca (Gecan i tri godine mlađi Milivoj Uzelac) koji moraju preživjeti operaciju«. Doista, Gecan i Uzelac bili su stalno povezani, a veze nisu popucale ni kada ih je dijelio ocean zbog Gecanova boravka u Americi, i prije, dok je Gecan bio ratni zarobljenik na Siciliji. Prvi umjetnički nauk dobivali su zajedno u Banjoj Luci kod učitelja crtanja Pere Popovića, zajedno su učili promatrajući Cézannea, Van Gogha — ali i Teniersa — i obojica stupaju na scenu u trenutku kada umire Miroslav Kraljević. Kraljević je obilježio cijelu generaciju *druge moderne* — uz Gecana i Uzelca pripadali su joj još i Trepše, Varlaj, Šulentić i Steiner. Do danas Gecanovo stvaralaštvo nije proučeno i ocijenio kako zaslužuje, zbog raznih, ne i objektivnih razloga, od kojih je najizrazitiji preteška Uzelčeva sjena. Zanimljivo je da to prijateljstvo nije homogeniziralo njihove umjetnosti, nego je isticalo

razlike te je navika da ih se zajedno promatra prikrila obojicu.

Likovni život Vilka Gecana trajao je samo dvanaest godina — od 1919. do 1931. Parkinsonova bolest zbog koje je morao prestati slikati sažela je njegovo slikarstvo — i učinila ga usporedivim s legendarno fragmentarnim opusima Račića, Kraljevića i Steinera. U kratkom razdoblju stvaralaštva Gecan je dotaknuo različite poetike — od ekspresionizma do kubofuturizma, od *nove objektivnosti* do neprogramskog *drugog ekspresionizma* koji Maković posebno ističe. Gecan se razvijao od tehničke nesavršenosti do virtuoziteta. Najraniju fazu tvore radovi iz doba školovanja te oni nastali u zarobljeništvu na Siciliji. Godine 1919. Gecan se vraća u Hrvatsku i slika sliku *Kod stola (Familija)*, svoju dotad najambiciozniju kompoziciju, neobičnu kombinaciju kolorističkih krajnosti i deformirane perspektive. Iskrivljena ploha stola oko koje je okupljena zabrinuta obitelj postat će jedan od najkarakterističnijih gradbenih elemenata Gecanova slikarstva.

Autor cijelo poglavlje posvećuje vjerojatno najpoznatijoj Gecanovoj slici — *Ciniku* — tumačeći je gledanjem kroz različite prizme. Tako moguće ishodište *Cinika* vidi u kazališnim ili filmskim scenografijama, u radovima Ernsta Sterna, u kazalištu Maxa Reinhardta ili Waltera Reimanna, u filmu *Kabinet doktora Caligarija* redatelja Roberta Wienea. Utjecaji ekspresionističkoga filma, osobi-

to specifične dramaturške koncepcije osvjetljenja, vidljivi su i na važnoj seriji crteža *Klinika*. Dmonska atmosfera podsjeća na *Dr. Caligarija* ili na nešto mlađega Murnauova *Nosferatua*. *Cinik* je očito križište različitih elemenata, okupljenih oko tipično gecanovskoga stola, na kojem upravo simbolično leže Waldenove novine *Der Sturm*, najvažnije glasilo njemačkog ekspresionizma, ali i drugih internacionalnih tendencija onoga doba — premda na *Cinikovu* stolu možda i ne leži najnoviji broj tog časopisa. Zrele radove djelimo na određene skupine — na one nastale u Pragu ili Zagrebu, na nekoliko djela koje svrstavamo pod oznaku kubofuturizma, na ona u knjizi označena pojmom *drugi ekspresionizam* i na posebni *intermezzo* (ili doba *drugog* naukovanja) koji čine radovi nastali u Americi.

Ispitivanjem pojedinih termina kao što su kubofuturizam ili ekspresionizam (kao morfološko obilježje) Makovićev *Gecan* postaje svojevrsni problematičar modernizma. Autor knjige Zvonko Maković simultano promatra građu na kojoj radi, on čitatelja istodobno suočava s umjetničkim životom i radom, izrazito izbjegava podjelu na biografska i likovno-analitička poglavlja konvencionalnih monografija. Jedna od lijepih i netipičnih odlika knjige je i njezin mali format primjeren koncentraciji koju Maković s Gecanova djela prenosi na čitatelje.

MATICA HRVATSKA